

NEPNIEUWS

Is het echt of nep? Welkom bij de EDUbox Nepnieuws?!

Deze EDUbox geeft je tips en achtergrondinformatie om nepnieuws te ontmaskeren. Als een echte nepnieuwsdetective ga je aan de slag en leer je nepnieuws te onderscheiden van andere soorten nieuws.

DE BENODIGDHEDEN

- ☐ Een team: twee tot zes knappe en creatieve koppen.
- ☐ Een computer of tablet met internetverbinding. Liefst een per twee personen.
- ☐ Een smartphone om QR-codes te scannen.

01 Enkele voorbeelden

02 Tips

03 Aan de slag

04 Vormen van
nepnieuws

05 Bubbels, algoritmes
en meer

06 Meer weten

EEN OVERZICHT

Deze EDUbox rond nepnieuws bestaat uit verschillende hoofdstukken.

De eerste drie hoofdstukken vormen de basis. Als je deze hebt doorlopen, kan je zelf nepnieuws herkennen en ontmaskeren.

Wil je nog een stapje verder gaan? Neem dan zeker ook de uitbreiding in hoofdstuk 04 en hoofdstuk 05 door. Hoofdstuk 06 biedt nadien nog extra inspirerend materiaal om zelf mee aan de slag te gaan.

Ga naar de videopagina van EDUbox:

VRT-journalist Tim Pauwels legt uit waarom fake news vandaag zo veel besproken is.

nws.vrt.be/EDUbox-nepnieuws

01

ENKELE

VOORBEELDEN

VAN NEPNIEUWS

Welkom, beste nepnieuwsdetectives in wording!

Fijn dat jullie deze nepnieuwsopleiding volgen. Nepnieuws overspoelt de wereld en we hebben mensen als jij nodig die de strijd tegen nepnieuws willen aangaan! Nepnieuws kan immers verkiezingen of volksbevragingen beïnvloeden.

Zo meteen geven we je tips om nepnieuws te onderscheiden van echt nieuws. Maar eerst kijken we naar **drie opvallende voorbeelden.**

Neem elk een voorbeeld in de hand. Neem een paar minuten voor jezelf om het voorbeeld te bekijken en vertel het vervolgens in je eigen woorden aan je teamgenoten. Terwijl je het verhaal vertelt, toon je de voorkant (afbeelding) aan je team.

Hier gaan we!

Jullie hebben mijn kindertijd gestolen.
Jullie hebben mijn dromen gestolen.

01 MEME: GRETA THUNBERG

01 MEME: GRETA THUNBERG

De klimaatactiviste Greta Thunberg werd in 2019 **emotioneel** toen ze de wereldleiders toesprak op een klimaatconferentie in New York. Met deze meme willen de makers zeggen dat Thunberg **wél een veilige toekomst** heeft. Ze geven zo de boodschap: 'Hoor haar klagen!'.

Deze meme zet de mensen op het foute spoor, want hij gebruikt een **bewerkte foto**. In werkelijkheid reed de trein door een bos.

ORIGINELE FOTO Bron Twitter

BEWERKTE FOTO Bron CEN/@BolsonaroSP

Je zal dit niet in het nieuws zien...
Help het viraal te gaan.

02 TRUMP IN REDDINGSBOOT

02 TRUMP IN REDDINGSBOOT

Facebookgebruikers deelden in 2018 een foto van president Trump die zelf een handje kwam toesteken bij het redden van mensen in nood. Deze drenkelingen waren door **orkaan Florence** in de problemen gekomen.

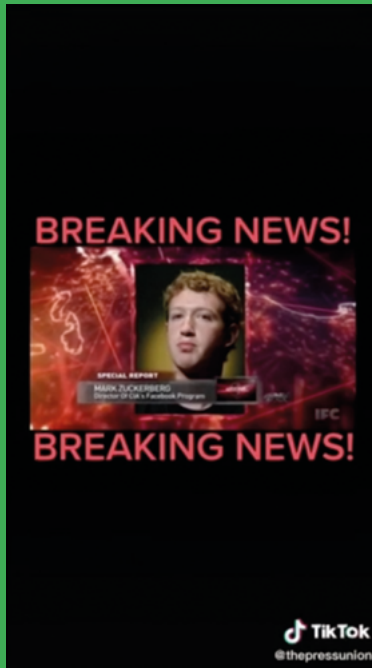
Op de originele foto uit 2015 is een reddingsactie tijdens **overstromingen in Texas** te zien. Een redder op de foto werd vervangen door Trump.

ORIGINELE FOTO

BEWERKTE FOTO

Baas Facebook
werkt voor CIA!

03 MARK ZUCKERBERG

03 MARK ZUCKERBERG

In een bericht op **TikTok** hoor je de stem van een nieuwslezeres zeggen dat de baas van Facebook, Mark Zuckerberg, eigenlijk **een geheim agent** is. Hij zou al onze persoonlijke informatie doorgeven aan de CIA.

Ook dit is een voorbeeld van **nepnieuws**. Soms worden heel kleine stukjes uit een nieuwsvideo geknipt en verspreid, maar zo mis je vaak veel informatie. Mark Zuckerberg schrok zich waarschijnlijk een hoedje!

02 TIPS

Een echte detective gaat niet op pad zonder gereedschap. Dat geldt dus ook voor jou, als nepnieuwsdetective.

Jouw gereedschap zijn de volgende 3 kaartjes met 10 vuistregels en een video over factchecking van journalist Bram Vandeputte.

- ☐ Op de kaartjes staan **10 vuistregels**. Deze vuistregels helpen je bij het checken van de juistheid van de informatie. Als je deze regels volgt, leer je kritisch en bewust omgaan met informatie. Je zal de tips nodig hebben in deel 03.
- ☐ De **video van Bram Vandeputte** toont hoe journalisten van VRT NWS aan factchecking doen.

Hier alvast in het kort de 10 vuistregels:

01	Is de titel neutraal?	06	Kloppen de links?
02	Wie is de auteur?	07	Welke reden had de auteur?
03	Wat is de datum?	08	Wat zijn de vooroordelen?
04	Wie publiceerde het nieuws?	09	Hoe is de info voorgesteld?
05	Wat zijn de bronnen?	10	Is er beeldmateriaal?

01

IS DE TITEL NEUTRAAL?

#CLICKBAIT

De titel zegt niet altijd wat in het artikel staat. Soms is een titel bedoeld om de aandacht te trekken en/of om bepaalde emoties op te roepen.

Wist je dat titels online soms aangepast worden om meer clicks te krijgen? Of dat ze een opvallend citaat bevatten om nieuwsgierigheid op te wekken?

TIP: Lees verder dan de titel.

02

WIE IS DE AUTEUR?

#JOURNALIST

Staat er een auteur vermeld? Bestaat de auteur echt? Staat hij bekend voor zijn (on)geloofwaardige artikels? Schrijft hij voor bekende sites/kranten?

TIP: Zoek online naar meer informatie over de auteur.

03

WAT IS DE DATUM?

#VANDAAG #OUDNIEUWS

Wanneer is het bericht geschreven? Is de inhoud actueel? Soms staat er een nieuwe datum bij een oud artikel en zijn de titel en inhoud aangepast.

TIP: Controleer de datum van het originele bericht.

04

WIE PUBLICEEERDE HET NIEUWS?

#NIEUWSMEDIUM #NUANCE #ZELFDENIEUWS #INVALSHOEKEN

Kan je nagaan vanwaar het artikel komt? Heb je het bericht van een betrouwbaar nieuwsmedium of is het een bericht dat enkel op sociale media wordt gedeeld? Welk publiek willen de makers bereiken?

TIP: Lees ook berichten van andere bronnen over het thema. Bevatten ze dezelfde informatie?

05

WAT ZIJN DE BRONNEN?

#EXPERT #ECHTEQUOTE

Van waar komt de informatie? Van een ander nieuwsmedium, organisatie, interview of rapport? Wat willen ze bereiken met het bericht?

TIP: Controleer de bronnen die de informatie naar buiten hebben gebracht. Soms gaat het om informatie die niet klopt of is de inhoud aangepast.

06

KLOPPEN DE LINKS?

#FAKEHYPERLINK

In veel artikels zitten links naar andere websites, instanties en/of wetteksten. Maar dat wil niet zeggen dat die echt zijn, of dat er ook in staat wat in het artikel beweerd wordt.

TIP: Controleer de links in het artikel door ze aan te klikken. Kijk ook eens naar de url van de website.

07

WELKE REDEN HAD DE AUTEUR?

#NUANCE

Wat is de bedoeling van de schrijver? Waarom heeft hij het artikel geschreven of de reportage gemaakt? Is het reclame? Is het een mening? Is het om te lachen?

TIP: Ga op zoek naar elementen die aantonen waarom de auteur dit stuk schrijft.

08

WAT ZIJN DE VOOROORDELEN?

#DTV #DTA

Iedereen heeft vooroordelen. Je hebt vaak een voorkeur voor iemand die iets zegt of schrijft. Je persoonlijke ervaringen of opvallende beelden kunnen je beïnvloeden.

TIP: Praat met vrienden, volwassenen of experts over wat je denkt en wat zij denken.

09

HOE IS DE INFO VOORGESTELD?

#TAAL

Enkele alarmsignalen: bewerkte afbeeldingen, schrijffouten, veel hoofdletters en uitroepetekens zijn verdacht. Ook bij cijfermateriaal en grafieken is het belangrijk om na te gaan hoe ze worden voorgesteld. Is alles juist? Is het verwarrend?

10

IS ER BEELDMATERIAAL?

#BEWERKINGEN #REVERSEIMAGESEARCH

Beelden zeggen meer dan woorden. Maar het is niet omdat er beeldmateriaal gebruikt wordt dat iets waar is. Bij misleidende berichten wordt vaak gebruik gemaakt van foto's of video's die bewerkt zijn of in een andere context geplaatst worden.

TIP: Via Google Images of Tineye kan je nagaan wat de originele bron is.

NEPNIEUWS HERKENNEN

Je hebt zonet je eerste kennismaking met valse nieuwsberichten achter de rug, én we hebben je enkele tips gegeven waarmee je nepnieuws kan ontmaskeren.

Proficiat!

De eerste stap in je carrière als nepnieuwsdetective is gezet.

Ga naar de videopagina van EDUbox:

1. VRT-journalist Bram Vandeputte legt uit hoe VRT NWS aan factchecking doet.
2. Meer weten? KLAAR: Hoe nepnieuws herkennen.

nws.vrt.be/EDUbox-nepnieuws

03

AAN DE SLAG

GENOEG THEORIE, NU ACTIE!

We hebben je veel informatie gegeven over nepnieuws. Het is nu tijd om te bewijzen dat je de titel van 'nepnieuwsdetective' waard bent!

De nieuwsdienst heeft dringend jouw hulp nodig. Er zijn namelijk heel wat nieuwsberichten binnengekomen op de redactie. Sommige zijn waar, maar sommige ook niet. De journalisten weten niet wat te doen: jij moet hen helpen!

Aan jou om te bepalen welke berichten kloppen. Laat je speurneus eens goed werken en bewijs dat je een echte, betrouwbare nieuwskenner bent, een meester in het ontmaskeren van nepnieuws!

OPDRACHT 01

- ☐ **Neem** de nieuwsberichten op de volgende kaartjes bij de hand.
(Let op! Al deze berichten zijn door de makers van EDUbox samengesteld. Er staat dus nergens een bron bij. Kijk verder dan alleen de bron en de datum.)
- ☐ **Lees** de nieuwsberichten door.
- ☐ **Bespreek in groep** of de nieuwsberichten 'nep' of 'echt' zijn.
- ☐ **Ontmasker** de nepnieuwsberichten. Gebruik daarvoor **de 10 vuistregels** uit deel 02. Overloop ze allemaal.

OPDRACHT 02

- ☐ **Bedenk** een mogelijke titel voor een nieuwsartikel. Deze kan nep of echt zijn.
- ☐ **Bespreek** nadien in de klas.

OPDRACHT 03 - UITBREIDING

- ☐ **Schrijf** zelf een nieuwsbericht. Dat bericht mag zowel nep als echt zijn: aan jou om te kiezen. Je beslist zelf hoe lang het bericht is.
- ☐ Ga na of de zelfgeschreven nieuwsberichten **van de andere groepjes waar of niet waar** zijn.

CANNABIS

Meer en meer cannabiswinkels in Vlaanderen

Het is je misschien al opgevallen wanneer je door de straten loopt. Er verschijnen steeds meer cannabiswinkels in Vlaanderen. Niet lang nadat de eerste cannabiswinkel van ons land zijn deuren opende in Brussel, volgde er nog een in Mechelen. De winkels lijken als paddenstoelen uit de grond te schieten.

In zo'n cannabiswinkel kan je alles krijgen wat met wiet te maken heeft. Cannabisolie, bloemtoppen, chocolade, koekjes, thee... Je kan er perfect legaal buiten stappen met een doosje gedroogde cannabisblaadjes. En net dat maakt de winkel zo bijzonder.

De cannabiswinkels zijn helemaal in overeenstemming met de Belgische en Europese wetgeving. Die stellen dat cannabis verkocht mag worden als de cannabisproducten minder dan 0,2% THC bevatten. En bij de producten die verkocht worden in de winkels, is dat het geval.

CANNABIS

Wat doet marihuana met je lichaam en hersenen

Wat doet marihuana nu eigenlijk met je lichaam en hersenen? Dat bestudeerden onderzoekers van de Amerikaanse National Academy of Sciences, Engineering and Medicine. Het team onderzocht de voor- en nadelen van de joint. Ontdek hier wat marihuana met je doet.

⊕ **Marihuana maakt je gelukkig.** Een van de actieve stoffen in marihuana is tetrahydrocannabinol, beter bekend als THC. THC activeert het deel van je hersenen dat instaat voor het geluksgevoel. Dezelfde stoffen komen vrij als je eet of seks hebt.

⊕ **Je hart gaat er sneller van kloppen.** Als je een jointje rookt, gaat je hartslag omhoog met zo'n 20 tot 50 hartkloppingen per minuut. De kans op een hartaanval neemt daardoor enorm toe.

⊕ **Het verzacht de pijn.** Marihuana bevat cannabidiol. Dat is een stof die ervoor zorgt dat je minder pijn voelt.

⊖ **Maar het kan je uit balans halen.** Marihuana heeft invloed op de hersenactiviteit in het cerebellum en de basale ganglia. Die twee delen van de hersenen staan in voor balans, coördinatie, reactietijd en houding.

⊖ **Cannabis beïnvloedt het tijdsbesef.** Een van de meest gerapporteerde effecten van cannabis is het gevoel dat de tijd vliegt, of juist heel traag voorbij kruipt.

⊖ **Je krijgt er rode ogen van.** Net als van huilen krijg je ook van marihuana rode oogjes, omdat het de bloedvaten opent.

CANNABIS

BREAKING NEWS

**WEED STILL HASN'T KILLED
ANYBODY. EVER.**

Nieuwsflash

Er is nog niemand gestorven aan wiet. Nooit.

CANNABIS

Cannabis en wetgeving

Het bezitten, gebruiken en verkopen van cannabis is verboden in België.

Wanneer minderjarigen betraapt worden, zal de politie een proces-verbaal opstellen en worden de ouders op de hoogte gebracht. Het proces-verbaal gaat daarna naar het jeugdparket.

Wanneer meerderjarigen betraapt worden, dan wordt daar de laagste vervolgingsprioriteit aan gegeven. Dat wil zeggen dat er een vereenvoudigd proces-verbaal zal worden opgesteld en de meerderjarige niet verder zal worden vervolgd. Maar als dat bezit van cannabis samengaat met ‘verzwarende omstandigheden’ of wanneer ‘de openbare orde’ wordt verstoord, dan geldt die laagste vervolgingsprioriteit niet.

Verder is het ook verboden om cannabis te verkopen (dealen), cannabis gratis aan te bieden of te rijden onder invloed van cannabis.

CANNABIS

Legaliseren cannabis verlaagt criminaliteit

Het legaliseren van wiet heeft een zeer positieve invloed op gewelddadige (drugs)criminaliteit, zo blijkt uit onderzoek. Vooral in de staten van de VS die grenzen aan Mexico wordt er minder vermoord en beroofd wanneer er legale wiet verkocht wordt. Dat komt omdat de drugskartels daardoor een steeds kleinere afzetmarkt hebben.

SOCIALE MEDIA

Verslaving en beleid

Negen op de tien Vlamingen zeggen zichzelf regels op te leggen om minder tijd op hun smartphone door te brengen. Dit toont onderzoek van mict, een onderzoeksgroep van imec aan de Universiteit Gent, aan. Ook bij technologiebedrijven groeit het bewustzijn dat te veel schermtijd nefaste gevolgen kan hebben.

Steeds meer Vlamingen hebben echter genoeg van die digibesitas, zo blijkt uit de jaarlijkse Digimeter van onderzoeksinstituut mict, waarbij meer dan 2.700 Vlamingen over hun smartphonegebruik zijn bevraagd.

Liefst 91 procent van de Vlamingen zegt zichzelf minstens één regel op te leggen om het kleinste scherm vaker aan de kant te leggen. Een markante stijging, want vorig jaar lag dat cijfer nog op 76 procent en een jaar eerder op 58 procent.

SOCIALE MEDIA

De socialemediadrug

Er bestaat een verband tussen het gebruik van sociale media en mentale problemen. Jongeren die meer dan twee uur per dag op sociale media rondhangen, zitten minder goed in hun vel en voelen zich vaker angstig en depressief, stellen onderzoekers vast. Minstens 5 procent kan niet meer zonder Facebook en aanverwanten. Ze zijn bang om iets te missen en willen van alles op de hoogte blijven. Voortdurend je sociale media accounts 'refreshen' wordt op de duur een verslaving die leidt tot uitstelgedrag, concentratieproblemen en slaapstoornissen.

SEKS

Seks op 14 jaar? Dat is volgens de wet niet langer strafbaar

Tot voor kort mochten jongeren volgens de wet pas seks hebben vanaf 16 jaar. Die wettelijke minimumleeftijd is onlangs aangepast. Jongeren zullen vanaf nu al op 14 jaar hun toestemming kunnen geven voor een seksuele relatie. Dat sluit beter aan bij de realiteit van de jongeren. Al zijn er wel enkele voorwaarden verbonden aan die nieuwe minimumleeftijd. Zo mag de partner van de jongere maximum vijf jaar ouder zijn. Er mag ook geen machts- of vertrouwensrelatie bestaan tussen beide. De partner van de jongere mag dus geen leerkracht of sportcoach zijn.

‘De realiteit is wel wat veranderd’

Sensoa, het Vlaamse expertisecentrum voor seksuele gezondheid, reageert positief. Zij waren al langer vragende partij. “De oude wet dateert van 1900. Intussen is de realiteit wel wat veranderd”, vertelt Erika Frans van Sensoa aan VRT.

Gepubliceerd op: 22/06/2018

 VRT NWS
21 juni om 10:55 · 🌐

Seks op 14 jaar zal niet meer strafbaar zijn. De voorwaarden? Het leeftijdsverschil mag niet groter zijn dan vijf jaar én er mag geen sprake zijn van een machtsrelatie - denk aan een trainer of een leerkracht. Zo zal het in het nieuwe Strafwetboek staan. Het Vlaams expertisecentrum Sensoa is tevreden: "Het is een weerspiegeling van de realiteit." Er zijn een heleboel veranderingen doorgevoerd in het nieuwe Strafwetboek: sommige misdrijven verdwijnen, anderen komen erbij of worden verzwaard. Een van de aanpassingen is dat een jongere al op 14 jaar toestemming kan geven voor een seksuele relatie. Tot nu lag die leeftijdsgrens op 16 jaar.

VRT BE

Seks op 14 niet langer strafbaar: "Weerspiegeling van de realiteit"

👍 Vind ik leuk 💬 Reageren ➦ Delen

👍 🥰 🍻 1.035

👤 Schrijf een reactie...

😊 📷 🗨️ 📺

SEKS

De eerste keer

Jongeren zijn gemiddeld 15 jaar en enkele maanden wanneer ze voor het eerst seks hebben (onder de vorm van geslachtsgemeenschap). Ongeveer de helft van alle 17- tot 18-jarigen heeft al ervaring met geslachtsgemeenschap.

Strafbare seks

Seksuele handelingen met -16-jarigen zijn altijd strafbaar, zelfs wanneer de jongere ermee instemt en er geen sprake is van dwang. Bij seks onder de 16 jaar spreekt de strafwet over “aanrading van de eerbaarheid”. Seks met penetratie bij -14-jarigen wordt door de wet altijd gelijkgesteld met verkrachting, zelfs wanneer de jongere ermee instemt.

Gepubliceerd op: 14/02/2016

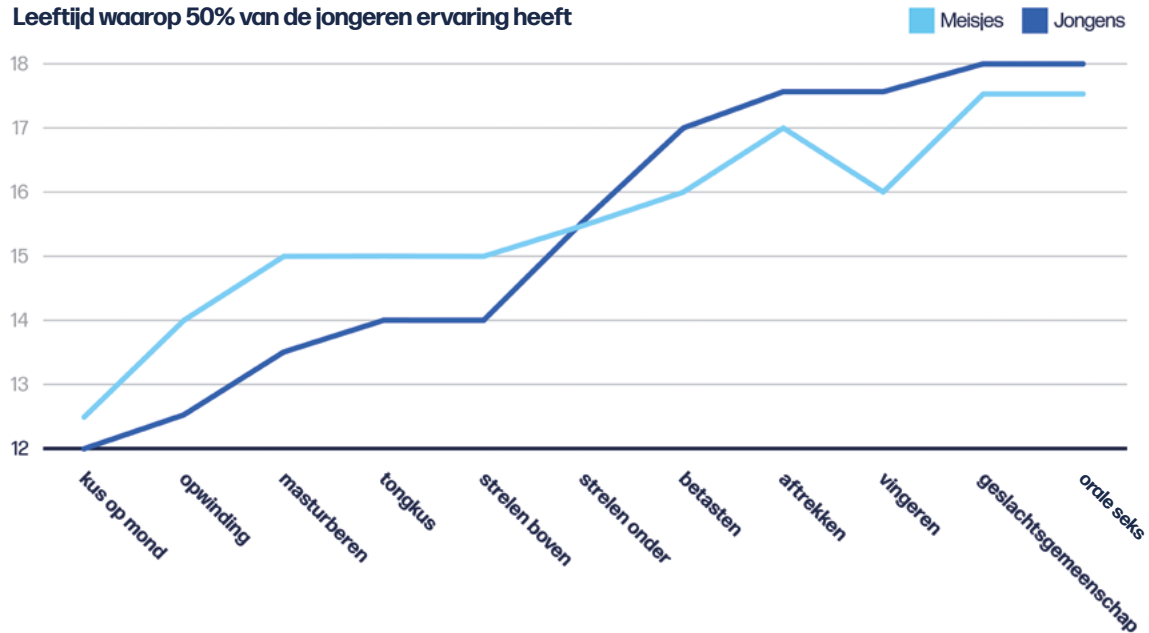

SEKS

Ervaring met seksueel gedrag

Vooraleer jongeren overgaan tot seks, experimenteren ze erop los. Het start doorgaans met een kus op de mond op jonge leeftijd. Maar de helft van de jongeren heeft nog geen geslachtsgemeenschap gehad vóór zijn of haar zeventiende.

Leeftijd waarop 50% van de jongeren ervaring heeft

SEKS

Echt waar: seks op 14 jaar verhoogt percentage tienerzwangerschappen

Jongeren van 14 jaar zijn onvoldoende rijp om al aan seks te beginnen. Dat zeggen onderzoekers van de universiteit en vertegenwoordigers van de kerk. Het percentage tienerzwangerschappen stijgt opmerkelijk in landen waar jongeren al vanaf 14 jaar seks mogen hebben. Ook geslachtsziektes komen vaker voor. Dat komt omdat de hersenen van 14-jarigen nog niet voldoende ontwikkeld zijn om dergelijke beslissingen te nemen; hun hormonen nemen het over, met alle gevolgen van dien.

De beslissing van de overheid om de leeftijd te verlagen, is dus een gevaarlijke stap. Willen we wonen in een land met geslachtsziektes en tienermoeders? Neen!

Donald J. Trump ✓

@realDonaldTrump

Volgen

Snowing in Texas and Louisiana, record setting freezing temperatures throughout the country and beyond. Global warming is an expensive hoax!

Tweet vertalen

07:27 - 29 jan. 2014

825 retweets 840 vind-ik-leuks

263

825

840

Het sneeuwt in Texas en Louisiana met vriestemperaturen in het hele land en daarbuiten. De opwarming van de aarde is een dure hoax!

KLIMAAT

35

Nicolas Bilodeau
@nicobilodeau

#10yearschallenge

2:11 a.m. · 15 jan. 2019 · Twitter for iPhone

346,2K Retweets 9,8K Geciteerde Tweets 450,6K Vind-ik-leuks

KLIMAAT

Invloed van mens op klimaat is klein

Het klimaat verandert regelmatig. Dat is al miljarden jaren zo. De menselijke invloed op het klimaat is echter verwaarloosbaar klein.

Er is sprake van klimaatverandering, daar is geen discussie over mogelijk. Maar het is niet zo erg zoals de media beweren. Het klimaat verandert continu. Er is nog nooit een tijdperk geweest waarin het klimaat gedurende een langere periode constant bleef. Er deden zich grote en kleine ijstijden voor. Klimatologen hebben onlangs ontdekt dat er zelfs een periode was waarin de wereld volkomen bevroren was. Alleen al in het laatste miljoen jaar smolten de poolkappen meermaals, om dan bij een nieuwe ijstijd opnieuw te bevriezen.

Ook het uitsterven van diersoorten is niet enkel te wijten aan de menselijke invloed. Plant- en diersoorten zijn regelmatig uitgestorven in de loop der tijd. In hun plaats hebben zich daarna nieuwe, beter aangepaste soorten ontwikkeld. Dat klimaatverandering de schuld van de mens zou zijn, klopt dus niet.

KLIMAAT

vrtnws • Volgen

...

vrtnws Huiscartoonist Kim Duchateau zocht én vond deze week inspiratie bij de 3.000 jongeren die gisteren spijbelden voor het klimaat 🍴

88 w.

vrtnws #vrtnws #cartoon #youthforclimate #youthforchange #klimaat

88 w. Reageren

mertens_sara_n 🍴

561 vind-ik-leuks

11 JANUARI 2019

Aanmelden om dit leuk te vinden of hier op te reageren.

KLIMAAT

Hoe kunnen we de klimaatopwarming afremmen?

De rapporten van het IPCC zijn duidelijk: het gaat niet zo goed met onze aarde. We moeten dringend overschakelen op een koolstofarme economie. Iedereen heeft dan zijn mond vol over de bedrijven die moeten veranderen en de politici die beslissingen moeten nemen. Maar we vergeten dat wij zelf verantwoordelijk zijn. Wij moeten zelf het goede voorbeeld geven en stoppen met de zwarte piet door te schuiven naar iemand anders.

Daarom deze klimaattips van Frank Deboosere:

- 1) Ga eens op reis in eigen land.** Een vakantie in eigen land kan echt heel tof zijn. Er is hier heel veel te beleven.
- 2) Wees zuinig met water.** Water is een kostbare grondstof. Wist je dat er meer wordt gevochten om water dan om olie?
- 3) Eet meer seizoensgroenten en fruit, en zeker niet te veel vlees.** Het produceren van vlees zorgt voor heel veel koolstofdioxide en het vraagt heel veel water. Kies bij voorkeur voor lokale producten.
- 4) Er zijn alternatieven voor de auto.** Op de meeste plaatsen is er in België goed openbaar vervoer. Of neem eens de fiets. Als je toch met de auto op pad wilt, overweeg dan eens een huur- of deelauto.
- 5) Schakel elektrische toestellen uit.** Veel toestellen blijken ook in waakstand stroom te verbruiken.
- 6) Zet de thermostaat een graadje lager.** Elke graad komt overeen met een brandstofbesparing van ongeveer 7%.
- 7) Recycleer en reduceer.** Denk na over je aankopen. Consuminderen in plaats van consumeren.

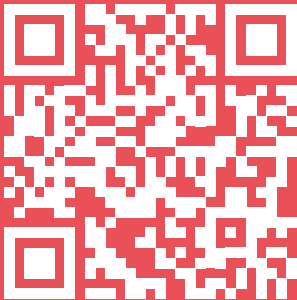
Oplossingen?

Wil je weten welk bericht goed en fout is? Na de opdracht kan je de antwoorden checken in dit filmpje!

nws.vrt.be/EDUbox-nepnieuws-nieuwsberichten

WAT DOE JIJ MET NEPNIEUWS?

Als echte nepnieuwsdetective is het geen probleem meer om valse van echte nieuwsberichten te onderscheiden. Maar wat als blijkt dat je met fake news te maken krijgt? **Hoe reageer je daar dan best op?**

Ga naar de videopagina van EDUbox:

Journal-anker Hanne Decoutere werd zelf al het slachtoffer van nepnieuws. Zij legt je uit wat jij kan doen als je met nepnieuwsberichten geconfronteerd wordt.

nws.vrt.be/EDUbox-nepnieuws

04

VORMEN

VAN NEPNIEUWS

LEVEL UP! WORD EEN MASTER NEPNIEUWSDETECTIVE

WAAROM NEPNIEUWS?

Nepnieuws lijkt overal aanwezig te zijn. Toch is nepnieuws niet nieuw. Zelfs de Romeinen en de Grieken maakten al gebruik van nepnieuws. Waarom horen we er vandaag dan zoveel meer over dan vroeger?

Nepnieuws is nu meer in beeld dan vroeger door de opkomst en populariteit van **sociale media**, zoals Facebook, Instagram en WhatsApp.

Dankzij sociale media kunnen valse nieuwsberichten **sneller** worden verspreid. Op sociale media is er ook **geen controle**: iedereen kan daarop plaatsen wat hij wil. Er is geen journalist die checkt of alles klopt, zoals bij klassieke nieuwsmedia.

Maar waarom zouden we wakker liggen van die valse nieuwsberichten?

Valse berichten worden niet geschreven en verspreid voor de lol. Er is altijd een bepaalde reden. Met valse berichten willen de nepnieuwsverspreiders:

1. de aandacht trekken van de lezers om er zo **geld mee te verdienen**
2. onze **politieke voorkeur beïnvloeden**
3. andere personen in een **slecht daglicht** stellen

OPGELET!

In het beste geval brengt nepnieuws je in de war. In het slechtste geval geloof je het nepnieuws en word je erdoor beïnvloed bij het nemen van beslissingen. Het is dus zeer belangrijk om nepnieuws te ontmaskeren.

Er zijn **veel vormen van 'nep'**: niet alles wat fout is, is daarom meteen nepnieuws. De wereld is niet wit of zwart: er zijn ook 50 tinten grijs ertussenin. Dat is net hetzelfde bij nepnieuws.

Om van nepnieuws te kunnen spreken, moet aan **drie voorwaarden** voldaan zijn:

1. Het bericht bevat **geen waarheidsgetrouwe informatie**.
2. Het bericht is met **opzet** gemaakt en verspreid om ons **te misleiden**.
3. Degene die het maakt/verspreidt doet dit met een **specifieke reden** zoals **politieke stemmen winnen of geld verdienen**.

ZEG NOOIT ZOMAAR “FAKE NEWS”!

Ja, er circuleert nepnieuws online. Nepnieuws is echter maar een van de vormen van misleidende informatie. Zo kan satire ook misleidend zijn, net als framing of haatspraak. Het is belangrijk om deze vormen bij naam te noemen en niet zomaar onder dezelfde noemer van nepnieuws te plaatsen.

Aan de achterkant van dit kaartje vind je een schema met een **aantal vormen van misleidende informatie**, die geen nepnieuws zijn. Let op: dit is geen volledige lijst!

Ga naar de videopagina van EDUbox:

VRT-journalist Bram Vandeputte legt je de verschillende vormen uit.

nws.vrt.be/EDUbox-nepnieuws

Propaganda

**Slechte
journalistiek**

Satire/Parodie

Haatspraak

Framing

Complottheorie

DEEP FAKE

Ten slotte willen we je nog meegeven dat je, zelfs met je nepnieuwsopleiding, af en toe nepnieuws **niet zal herkennen**. Soms is nepnieuws zodanig geavanceerd en goed gemaakt, dat zelfs experts veel moeite hebben om te bepalen of het echt of vals is. Een voorbeeld daarvan is **deep fake**.

De term 'deep fake' staat voor audio en videobeelden die door middel van **kunstmatige intelligentie** (ook wel AI genoemd) zijn gecreëerd. Met deze technologie is het mogelijk heel realistische nepvideo's te maken. Zo kan je echte mensen dingen laten zeggen en doen die ze nooit gezegd of gedaan hebben.

Ga naar de videopagina van EDUbox:

Bekijk een voorbeeldvideo van deep fake met Wim De Vilder.

nws.vrt.be/EDUbox-nepnieuws

OPDRACHT UITBREIDING

- ☐ Doe de **onlinetest**.
- ☐ **Bespreek** de voorbeelden en **bepaal welk soort nieuwsbericht** het is.
Gebruik hiervoor het schema op pagina 44.
- ☐ Gebruik ook de **10 vuistregels** uit deel 02.

Ga naar de quiz van EDUbox:

Ga naar de quiz over nepnieuws en oefen de verschillende soorten nieuwsberichten.

tinyurl.com/Edubox-Nepnieuws-Quiz

05

**BUBBELS,
ALGORITMES
EN MEER**

LEVEL UP! NOG EEN STAPJE VERDER

1. ECHOKAMER & FILTERBUBBEL

Heb je ooit als eens gehoord van een **echokamer**?
De kans is nochtans groot dat je zelf in zo'n kamer zit!

Iedereen heeft zijn of haar persoonlijke interesses en vindt bepaalde dingen leuk. Dat is heel normaal. Hierdoor gaan we op zoek naar **mensen met wie we gemeenschappelijke interesses en visies hebben**. Deze mensen vinden we op school, in de voetbalclub of jeugdbeweging. En ook online ben je vaak in contact met mensen met gelijkaardige interesses, al dan niet bewust.

Je omringt je, zowel offline als online, met mensen die een vrij gelijkaardige blik op de wereld hebben. Zo wordt je **visie op de wereld eenzijdig**. Je denkt (misschien ten onrechte) dat iedereen denkt zoals jij en ook van dezelfde dingen houdt zoals jij. Dit noemen we de echokamer. Maar hoe komt dit nu?

Zo selecteren TikTok en andere sociale media wat jij te zien krijgt op je tijdlijn. Enkel de onderwerpen waarvan het algoritme denkt dat ze jou interesseren verschijnen. En van vrienden met wie je meer gemeenschappelijk hebt, krijg je meer berichten te zien dan van anderen. De **echokamer**, waarin jouw blik op de wereld bevestigd wordt door mensen om je heen, wordt dus nog **versterkt door algoritmes**. Dit noemen we de **filterbubbel**.

En zo zien we online ook onze eigen visie vaak bevestigd en zitten we dus zowel online als offline in een echokamer.

- ☐ Heb je een vriend die net zoals jij van voetbal houdt? Dan is de kans groot dat je zijn berichten op je tijdlijn ziet.
- ☐ Heb je een vriendin die een hekel heeft aan Calvin Harris en Fortnite, terwijl dat net twee van jouw interesses zijn? Dan is de kans kleiner dat je haar berichten op je tijdlijn ziet.

Weetje

Filterbubbel in de praktijk. Wil je weten hoe de gemiddelde startpagina op YouTube eruit ziet van een klimaatontkenner, een complotdenker of een liberaal? Check dan deze (Engelstalige) website: <http://www.their.tube/>

KLINKT HANDIG, NIET?

Misschien wel, maar hierdoor weet jij eigenlijk niets af van onderwerpen die best ook interessant zijn en je ook leuk zou kunnen vinden, maar waar je niet meteen aan denkt of mee bezig bent. Zie het als in een klein stukje van de bibliotheek mogen rondsnuisteren, terwijl er veel meer interessante boeken te vinden zijn.

WAT KAN IK DAN DOEN?

Je kan een **algoritme in de war brengen** door af en toe de moeite te doen om zaken te lezen die niet in je interessesfeer zitten. Zo krijg je op Facebook een meer gevarieerde tijdlijn.

Ga naar de videopagina van EDUbox:

Voor meer uitleg over algoritmes kan je het filmpje bekijken van KLAAR over 'Facebook en ik'.

nws.vrt.be/EDUbox-nepnieuws

2. MEMES

Memes kennen we allemaal. Ze zijn een soort **internethumor**, waarbij normale beelden of foto's gecombineerd worden met grappige of bekende quotes. Ze worden vooral op sociale media gedeeld en zijn meestal bedoeld om mensen aan het lachen te brengen. Af en toe ook om (al lachend) kritiek te geven. Ze beïnvloeden vaak ook hoe we naar iets of iemand kijken.

Om de humor te kunnen begrijpen, moet je weten naar wat ze verwijzen. Of moet je de weg kunnen vinden naar betrouwbaar nieuws dat de nodige context geeft. Je hebt met andere woorden **een bepaalde soort internetwijsheid** nodig.

In dit voorbeeld moet je weten dat Petra De Sutter staat afgebeeld, dat ze minister is voor Groen én dat ze een transvrouw is.

Ga naar de videopagina van EDUbox:

Heel soms duiken ook memes op die nepnieuws bevatten. Onderzoeker Kristin Van Damme legt uit wat memes zijn en hoe je kunt herkennen of ze fake news bevatten.

nws.vrt.be/EDUbox-nepnieuws

3. CLICKBAIT

Artikels met een **nietszeggende en soms sensationele titel** noemen we **clickbait**. Een voorbeeld hiervan is de titel 'Je gelooft nooit wat J.Lo nu heeft gedaan!'. Dit maakt mensen nieuwsgierig, waardoor ze op het artikel klikken.

Het doel van deze praktijk is **geldgewin**. Want hoe meer mensen op een website terechtkomen, hoe meer reclame-inkomsten de eigenaar van de website krijgt. Maar het gaat niet noodzakelijk om nepnieuws: ook met echt nieuws wordt de titel soms zo vaag mogelijk gehouden om mensen te stimuleren op de link te klikken.

4. TROLLEN

Soms worden online **trollen** ingezet. Dit zijn nepaccounts op sociale media waarvan de namen zijn verzonden en de foto's gekopieerd van bestaande mensen. Trollen posten meestal anonieme berichten en delen geen persoonlijke informatie. Hun doel is om **verwarring te zaaien** en ze gebruiken hiervoor vaak foute informatie of nepnieuws.

Maar niet alle nepnieuws wordt geplaatst en verspreid door trollen. Je eigen vrienden en familie kunnen ook (ongewild) nepnieuws helpen verspreiden.

OPDRACHT UITBREIDING

- ☐ Ga eens naar jouw **Facebookpagina**. Hoeveel Facebookvrienden heb jij? En van hoeveel vrienden zie je berichten op je tijdlijn verschijnen? Veel minder? Is dat bij jouw vrienden ook zo?
- ☐ Ga eens naar **Google**. Geef in de zoekbalk het woord 'vakantie' in. Vergelijk jouw resultaten met die van een vriend, die net als jij het woord 'vakantie' in Google heeft ingegeven. Krijg je dezelfde resultaten? Of heeft het algoritme zijn werk gedaan?

06 MEER WETEN

Wil je na de sessie met deze EDUbox nog meer weten? Op onderstaande links vind je meer informatie over dit onderwerp.

Affiche: Betrouwbare info of toch fake?

De tips in deze EDUbox zijn gebaseerd op de affiche die Mediawijs samen met StampMedia ontwikkelde met de 10 belangrijkste vragen die je jezelf moet stellen om na te gaan of berichten echt of nep zijn. Je kan de affiche gratis bestellen bij Mediawijs.

mediawijs.be/tools/affiche-betrouwbare-info-of-toch-fake

Onderzoeksrapport Arteveldehogeschool, opleiding journalistiek

Aan de hand van een grootschalige bevraging bij 641 jongeren tussen 15 en 24 jaar laat dit rapport jongeren zelf aan het woord rond fake news en Facebook. Hebben jongeren het moeilijk om nepnieuws te herkennen? Hoe gaan ze na of iets echt of nep is? En wat is hun kennis over Facebook?

fakenieuws.be

VRT NWS KLAAR

KLAAR is een project van VRT NWS. KLAAR biedt wekelijks video's aan met duiding bij het nieuws, op maat van jongeren. KLAAR zorgt ervoor dat een ingewikkeld of gevoelig onderwerp op een duidelijke manier wordt uitgelegd. onderwijs.hetarchief.be/klaar/archief

Lespakket: Fake news

Mediawijs heeft in samenwerking met StampMedia en de Vlaamse nieuwsmedia in kader van 'Nieuws in de klas' een educatief pakket ontwikkeld over 'Fake News'. In het pakket ontdek je de verschillende vormen van fake news en een checklist om foutieve en misleidende nieuwsberichten te herkennen. Aan de hand van verschillende methodieken leren jongeren kritisch na te denken over nieuws, een eigen mening te vormen, maken ze zelf nieuwsberichten en beoordelen ze of nieuwsberichten en foto's echt zijn of niet.

nieuwsindeklas.be/aan-de-slag-met-nieuws-in-de-klas/lesmateriaal/lespakket-fake-news

FAKE NEWS?

WHAT'S IN A NAME

Game: Slecht Nieuws

Om een zesde zintuig te ontwikkelen moet je oefenen. Of het nou gaat om het herkennen van occulte krachten, parkeerzones of desinformatie. In de game *Slecht Nieuws* word je zelf nepnieuwsmaker. Jouw missie is om zoveel mogelijk volgers te verzamelen en iedereen om de tuin te leiden. Slecht Nieuws is een game over desinformatie ontwikkeld door Wij zijn Drog, een Nederlandse organisatie.

slechtnieuws.nl

Beeldgeletterdheid

Op de projectpagina “Beeldgeletterdheid” op Het Archief voor Onderwijs krijg je praktische tips om kritisch naar beelden te kijken en zo nepnieuws te ontmaskeren.

onderwijs.hetarchief.be/content/beeldgeletterdheid

MNM-spel: Alles kan erger

Wil je nog een leuk spel spelen rond nepnieuws met je klasgenoten, vrienden, jeugdbeweging of familie? Alles kan erger is een kaartspel van MNM waarbij jij fake news nóg faker maakt. Ontdek er meer over in de webshop op **www.mnm.be**

ANTWOORDEN VOOR DE LEERKRACHTEN

HOOFDSTUK 03: JUIST OF FOUT

✓ juist ✗ fout ◻ gedeeltelijk juist ⚠ misleidend

Cannabis

- ✓ Meer en meer cannabiswinkels in Vlaanderen
- ✓ Wat doet marihuana met je lichaam en hersenen
- ◻ (Meme Family Guy) Breaking news: Weed still hasn't killed anybody. Ever.
- ✓ Cannabis en wetgeving
- ✓ Legaliseren cannabis verlaagt criminaliteit

Sociale media

- ✓ Verslaving en beleid
- ✓ De socialemediadrug

Seks

- ✓ Seks op 14 jaar? Dat is volgens de wet niet langer strafbaar
- ✓ (Facebook VRT NWS) Seks op 14 niet langer strafbaar: “weerspiegeling van de realiteit”
- ✗ De eerste keer
- ⚠ (Grafiek) Ervaring met seksueel gedrag
- ⚠ Echt waar: seks op 14 jaar verhoogt percentage tienerzwangerschappen

Klimaat

- ✗ (Tweet Trump) Global warming is an expensive hoax
- ✗ (Tweet Nicolas Bilodeau) #10yearschallenge
- ✗ Invloed van mens op klimaat is klein
- ✓ (Cartoon VRT NWS) De klimaatministers
- ✓ Hoe kunnen we de klimaatopwarming afremmen?

Oplossingen?

Wil je weten welk bericht goed en fout is?

Na de opdracht kan je de antwoorden checken in dit filmpje!

nws.vrt.be/EDUbox-nepnieuws-nieuwsberichten

Uitleg bij de antwoorden vind je op mediawijs.be/eduboxnepnieuws